

YUGOSLAVIA

FEDERAZIO KONTZEPTUAREN KRISIA

Esan daigun bertanbehera, federazio-zaleak alferrrik ez ikartzeko, federazio kontzeptua ez dagoela gaur, beste politikazko kontzeptu gehienak baino krisi handiagoan. Erdikoikeria, esaterako, ez dago hobeto ikusita.

Aurreko idazkietan Jugoslaviari eman deusagun begiraldi sistematikoaren ondoren, amaitu daigun printzipiozko kritika batez.

Gaur egun ez dago jadanik*, bi fenomenook ikusi ta pentsatu barik geratzerik: lehenik, bai Erresuma erdikoak eta bai federaziozkoak agiri dira euren egituren* krisian. Ekialde* komunistan legez hautematen* da hori mendebalde* liberal kapitalistan. Eta bigarrenik, gizarte arazo asko zuzentzeko, soluzio hau atsekabe baldin bada ere, beharrezkoa dateke* zentralismoa; eta berdin dezentralismoa, beste arazo asko burubidatzeko. Beraz*, arazo bakoitzari bere interesen autonomia eta honi dagokion askabidea bilatu beharra dago. Eta hori, gizarte arazoen mila aldeak elkarregaz sekula baino lotuago dagoz-lakoxe hain zuzen, besterik ba dirudi ere.

Geroari begira

Etorkizunari begira, erabatean* erdikol edota erabatean federaziozale izatea, etorkizuna modelu edo eredu zaharrakaz pentsatzea da. Artez eta banan banan erabaki beharko da zer erdiratu eta zer deserdiratu, eta herri bakoitzak bere erako plangintzak egin beharko ditu, norberak behar legez, eta arazo bakoitzari komeni bezala. Gauza asko dagoz, maila batzuetan udalaren* edo eskualdearen* esku utzi behar liratekenak, baina beste maila batzuetan zentralizatu. Beharbada, kultura da holako bat.

Hauzi konkretuok zelan antolatu esaterik ez dago alde aurretik. Jeneralean esan ohi denez, Erresumako aginpide gorenekoari ez jako eman behar beheragokoek zuzendu ahal daben eginkizunik.

Printzipio honek baliagarri dirudi, nazio ezberdinak federazio batean lotzen dituen Erresumetan ere. Orain arteko Erresuma kontzeptua absolutismoari hartutakoa izan da, eta Erresuma bakoitzak bere aginpidea euki behar eban: Erresumari batasuna ematen deuson aginpidea. Holan agiri jaku Belgradon ere. Aginpide honek gobernatuta dagoz Jugoslaviako Errepublikak (nazioak), guduko gorabeheretan legez* kulturazkoetan, politikazkoetan bezala ekonomiazkoetan eta legezkoetan. Ba dauka Errepublika bakoitzak bere gaintasun apur bat, baina ez USA-n State edo Alemania Federalean Land bakoitzak baino askoz gehiago. Puntu askotan gutxiago ere bai. Ez da nazioen autonomiarik gordetzen, edota beti dago hau arriskuan. Erresuma arrisku bat da nazioentzat, eta ez aurren-aurrenik laguntza ta garrantia, izan behar leukenez.

Erresumaren ikusgunezik* eta haren funtzioan eratzten da nazioen bizitza. Eta ez aldrebes: nazioen funtzioan eta honei komeni jaken legez Erresuma moldatu. Nazioak baitira* lehenengo, eta gero Erresumak.

(Erresumaren funtzioen textuinguru* honetan, nazioaren lehenengotasunari **klasetasuna** edo proletargoa* kontrajarri nahi leuskionak ez dau Marx batere ulertu. Erresuma ezer positiobotzat hartzekotan, Bakunismoan erori* barik, lehen-lehenik **nazioaren zerbitzari** legez pentsatu behar da, eta langileriaren zerbitzari bezala nazioaren baitan*. Proletargo unibertsala sailetan edo taldetan eratzeko, ordea*, naziotan taldezkatu behar da. Eta helburu edo betekizun bereziak daukaz taldekatze honek. Horregatik ez dago naziozaletasuna nazismo bihurtzerik).

Baina Erresumak ez dauka esistitzerik, nazioaren batez egin barik. Erresumaren esistentzia zeharo ta erabat* proletargoaren kausagaz berdintzeak, horrexegatik, praktikan ezin dau abertza-lekeria izaten amaitu baino. Stalinek, Ungariak, Txekoslovakiak eta egunotako kondaira guztiak erakusten dau hori ondo. Erresuma batean nazioaren aldeko betekizunak eta proletargoaren aldekoak berezi beharra dago, ez teoriarik bakarrik, **erakunde* ezberdinak** baino. Beti sortuko dira tentsioak, bion ekintza-esferak bakoitzarenzako erakunde propioz eta autonomoz bereizten ez badira. Hau da Jugoslaviak ematen dauan lezioa.

Federazio kontzeptuaren balioa

Jugoslavian aplikatuta ikusten dogun federazio kontzeptua ez ote dago, izan ere, zahartuta? Ez dirudi, federazio-gisa horrek naziotasunen egiazko berdintasuna ta askatasuna salba leikezanik. Beraz, ezta* naziotasunen arteko bakerik ere. Eta agintariak, Tito aurretik doala, gura daben borondate on guztia euki daikee, batasun eta bake hori sortzeko: ezin lortuko dabe esturturek eman ezin daikeenik.

Sozialismoagaz ezabatu* egingo zirela Erresumak uste eban Marxek, baina ez erabat* (Bakunin-en kontra). Hori ezin dala ikusi da. Baina, lasai-lasai forma zaharrakaz geratu barik, ba dirudi, sozialistek forma berriak sortuko zituela. Xelebrea ere ba da, sozialistak, euren federazio-eredu berririk sortu barik, funtsean* federaziomolde kapitalistetako ereduak* hartu ta erabili izana. Baina federaziok geografia ta kondairazko arrazoiatik sortu izan dira gehienetan, ez naziotasun ezberdinak elkartzen direlako.

Marxek gura eban legez, pentsa daigun Erresuma, aurrenik ezer ez dan eredu ideal bat. Beraz*. Erresumaren batasun kontzeptua ere ez dala ezer. Erresuma ta honen batasun kontzeptua suntsitu* ondoren, pentsa daigun aurrerago, nazioak (herriak) libre direla. Libre izanik, nazioak beretzat bakarrik behar dituan erakundeak* sortzen direla ondoren; eta holan sortutako «Erresumak» erakunde horreek bakarrik eukiko ditu. Hurrengo mailan, proletargoaren* nazio-arteko interesek eskatzen dituen erakundeak sortu beharko dira; eta honek nazioen gainetikoak izan beharko dabe, euren naturalezagatik beragatik eta helburuagatik*. Ereduek sortu eban Marxek proletargoaren Lehenengo Internazionala.

Eta pentsa daigun orain, federazio hori ez dala ezelan ere Jugoslaviakoa. Ze*, hemen ez dago maila bi horreentzako erakunde ezberdinik. Eta horixe da Jugoslaviako intelektual askori entzuten jakona: federazioa asmo legez* ederto dagoela, baina ez errealdadean. Eta federazioari errealdade onik eman ez jakolako da hori.

Konfederazioaren beharritza

Erresumaren batasun kontzeptua orpo-orpotik berriztatu arte, ez jako errealdade onik emango federazio kontzeptuari. Hor dabilta Jugoslaviako sozialistak, sozialismoaren eta naziozaletasunaren artean norako barik. Bi aulkiren arteko hutsunean jezarrita*, euren erakunde bikoiztasunagatik. Naziozaletasuna ta Titoren federazioari leialtasuna (Alderdiaren diziplina) ezin konpondurik. Nazio-arteko sozialismoan pluralismoaren aldezkari gartsu direnok estalismoan amilduta* dagoz eta. Eta kapitalistena baino sozialistena goz eban Erresuma-batasunaren kontzeptuari amore ematen ausartu* ezinik dabilta. Erdikoikeria bigun edo moderatu bat besterik ez dan federazio-eredu bati eutsi ezinik, baina derrigor eutsi nahi izanda. Horixe baita* Jugoslaviako federazioa bera ere: erdikoikeriari egiten jakon kontzesio bat. Edo erdikoikeria erreformatu bat. Hori izanik, konpromiso bat. Konpromiso legez*, problema bat. Eta ez soluzioa.

Suiza alpatu ohi dabe, aho betean, euskaldun federaziozale batzuek. Baina Marxek berak ere ba ekian ondo, federazio (?) hau bapere gustatzen ez jakon arren, beste inon ezindako gauza asko posible dala Suizan. Bere egoerak, kondairak, naziotasunen berezitasunek eta abar kasu aparteko bat bihurtzen dabe Suiza. Euskal Herria edo Jugoslavia pentsatzeko, ezin asko lagunduko leuke. Suiza, asmoz behintzat, **Confoederatio Helvetica** dala ahaztu barik...

Geografiazko arrazoiengatik federatutako Erresumak ere berdin utzi geinkez alde batera. Baina holakoan gisan federatu diren naziotasun ezberdineko Erresumek bietako batean amaitzen dabela esan geinke: Belgikaren kalamidadeetan, edo Ingalaterraren federazio formal hutsean. Zentralismoak jan egiten ditu nazioak, honek garaiz errebelatzen ez badira. Azkenerako, federazioa ez da, materialki erlikia ohoragarri* bat baino, eta aministrazio kontu soila*.

Ba dirudi, ba, naziotasun ezberdinentzat ez dala beste elkarbiderik geratzen: Erresuma baten federazioa barik, nazio ezberdin bakoitzeko Erresumen konfederazioa.

JOSE AZURMENDI